

"וחד מינייהו עדיף כתרי מינן"

ר"ל (סוף מסכת עירובין)

ואנן לא סבירא לן הכי דכיון דסוגיין דגמרא דילן להתירא לא איכפת לן במאי דאסרי בגמרא דבני מערבא דעל גמרא דילן סמכינן דבתרא הוא ואינהו הוי בקיאי בגמ' דבני מערבא טפי מינן ואי לאו דקים להו דהאי מימרא דבני מערבא לאו דסמכא הוא לא קא שרו ליה אינהו:

ר"ל א מהרי"ק (סימן 32)

בכל מקום אנו פוסקים כדברי האחרונים ומשום האי טעמא פסקו הגאונים אשר מסרו לנו את התורה דמאביי ורבי ואילך הילכתא כבתרא ואפילו בתלמוד נגד הרב והטעם (ג) מתבאר יפה מתוך דברי רב אלפס בשלהי מסכת ערובין כתב שם וז"ל וחזינן למקצת רברבתא דס"ל כעולא וסמכי אגמרא דבני מערבא וכו' עד ואנן לא ס"ל הכי דכיון דסוגיין דגמרא דילן התירה מאי איכפת לן במאי דאסרי בגמרא דבני מערבא דעל גמרא דידן אנו סמכינן דבתרא הוא ואינהו הוי בקיאי בגמרא דבני מערבא טפי מינן ואי לאו משום דקים להו דלא סמכא היא לא קשרי ליה אינהו עכ"ל רב אלפס והרי לך דאע"ג דאוריא דארץ ישראל מחכים וחד מנייהו כתרי מינן כדאמריי בכתובות פרק המדיר (דף עה) וכן בב"ב פרק מי שמת (דף קנח) מ"מ הלכה כתלמוד בבלי נגד תלמוד ארץ ישראל משום דבתרא הוא וידע במילי דבני איי טפי מינן ואפילו להקל סמכינן אגמרא דילן מהאי טעמא כמו שכתב רב אלפס וה"ה והוא הטעם דהלכה כבתרא מאביי ורבי ואילך לפי הנל"ד משום דבתראי ידעי במילי דקמאי אבל קמאי לא ידעי במילי דבתראי ומדחזינן דבתראי לא חשו למילי דקמאי אלמא קים להו דמאי דאמרי קמאי בהא דלאו מילי דסמכא נינהו. וכ"ת א"כ אפילו לפני אביי ורבי נמי יהיה הלכה כדברי התלמיד האחרון ולא כדברי הרב שקדם לו ולמה פסקו הגאונים כתלמיד מאביי ורבי ואילך דעד אביי ורבי לא היו התלמידים לומדי אלא ע"פ קבלת רבותיהם כפי מה שהיו שונים להם מהם היו שונים ע"פ ר' חייא ור' אושעיא ומהם ע"פ משנת בר קפרא או מתניתא דבי לוי או מתניתא דבי שמואל וכן כולם ומשום כך ראוי לפסוק כדברי הרב כיון שהתלמיד לא ידע אלא תוך דברי רבו דברי הרב ודברי התלמיד דברי מי שומעין אבל מאביי ורבי ואילך למדו כל הדעות ר"ל משנת רבי חייא ור' אושעיא ובר קפרא וכו' ולפיכך ראוי הוא לפסוק כדברי התלמיד משום דבתרי הוא ולפעמים שהרב הולך לשיטת אחת מן הברייתות כגון משנת רבי חייא ור' אושעיא והאחרון זקוק מכח ברייתא אחרת כגון משנת בר קפרא או אינך דאין הלכה כן או בהפך או לפעמים לא עיין הרב בחדא מהני מתניית' והתלמיד עיין בו ודקדק ממנו שלא כדברי רבו וכדאשכחן בכמה מקומות בתלמוד דאמר רב חסדא לרבא פוק עיין בה דלאורתא בעי לה וכולי ותו איתא במסכת תענית (דף כ"ד) רבא גזר תענית וכו' עד אי משום תנויי בשני דרב יודא כולא תנויי בנייקין הוו כו' עד וכי מטי רב יודא בעוקצין אמר הוויית דרב ושמואל קא חזינא הכא ואנן מתנינ' בעוקצין תליסר מתנייתא ואלו רב יודא וכו'. ופי' שם רש"י וז"ל תליסר מתנייתא ב"ג פנים יש בינינו במשנה וברייתא של מסכת עוקצין ב"ג פנים כגון משנת רבי חייא ורבי אושעיא ובר קפרא ומשנת קרני ולוי ותנא דבי שמואל והכי אמרינן במסכת נדרים ר' מתני הילכתא בתליסר אפי' עכ"ל רש"י. ומשמע שבימי אביי ורבי היו לומדים כל אותם ה"ג מתנייתא מה שלא עשו בדורות הראשונים דהיינו רב יודא וכיוצא בו מדקאמר ואנן מתנינן בתליסר מתנייתא דמשמע אנן דוקא ולא אינהו וכדמוכח כל שיטתא דהתם ותדע שכן הוא שבימי אביי ורבי ניתוספה חכמת התלמוד שהרי מצינו בב"ב פרק יש נוחלין (דף קלד) וכן בפרק ב' דסוכה (דף כח) שמפליג לדבר בחכמת רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח לא מקרא ולא משנה ולא תלמוד כו' ומונה התם טובא ולבסוף הויית דאביי ורבי ולא מהאמוראים הראשונים הקודמין להם ואף על גב שהיו גדולים מהם כגון רב ושמואל ורבי יוחנן אלא א"כ היינו טעמא כדפירש' שאביי ורבי התחילו ללמוד כל הברייתות' וישבו ותרצו את כולם שלא יקשה מזה על זה ומתוך כך הוציאו כמה דינים והעמידו כמה שמועות על בוריין ועל אמתתם וכן עשו כל הבאים אחריהם מדור ודור והיינו כדפירש' ומשום כך קבעו הגאונים הלכה כדברי התלמוד מפני שהוא אחרון מאביי ורבי ואילך ולא מקודם.

ר"ט כ"א

ולציון יאמר איש ואיש יולד בה אמר רבי יהושע בן לוי אחד הנוול [בה] ואחד המצפה לראותה. פירוש אוריא מחכים ליה וזוכה בה בישיבתה, והיינו דהדר אמר אביי וחד מינייהו עדיף כתרי מינן משום זכות הארץ, וכי סליק חד מינן להתם עדיף כתרי מינייהו לפי שיצא מטומאת ארץ הגויים ונכנס תחת כנפי השכינה, וגם כי כשאדם לומד חוץ למקומו קובע תלמודו יותר ומצליח לפי שאינו מתבטל, דהא רבי ירמיה כי הוה הכא לא הוה ידע מאי קאמרי רבנן וכי סליק להתם בזמן מועט הצליח בלימודו כל כך דקרי לן בבלאי טפשא מאי דלא קרו לן חד מהתם, וזה ראייה דכי סליק חד מינן התם מצליח הרבה ועדיף כתרי מינייהו.

ר"ט כ"א

וכל חד מינן כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו. נראה לי הטעם כי בני ארץ ישראל טבע הארץ מסייע להם משום דאוריא דארץ ישראל מחכים אבל אינם רגילים ללמוד כל כך בחריפות כמו בני בבל ולכן בבני בבל ההרגל מסייע ולבני ארץ ישראל טבע הארץ וטבע הארץ עדיף מן ההרגל אבל כשבן בבל עולה לארץ ישראל הנה ההרגל והטבע מסייעין אותו ומשום הכי עדיף כתרי מינייהו. ויש מי שכתב לפי שיצא מטומאת ארץ העמים ונכנס תחת כנפי השכינה וגם כי כשאדם לומד חוצה למקומו קובע לימודו יותר ומצליח לפי שאינו מתבטל. ריב"ש ז"ל.

בן-יהו"ש

דף ע"ה. אמר רבי וחד מנייהו עדיף כתרי מינן. הא דהחליט הדבר לעשותו צמקל כפול חד בתרי, מפני שאנו רואין עתה בא"י עושין יו"ט אחד, וצחור"ל שני ימים טובים, מפני דע"י קדושת א"י יש בהם כח להשלים התיקון ציום אחד, משא"כ צחור"ל ב' ימים נמצא לענין תיקון התפילות והמזלות של א"י כפולים, ולכן גם לענין השגת התורה הם כפולים, דחד מנייהו עדיף כתרי מינן. ויליף מן רבי ירמיה כד סליק להתם וכו', ומי גרס לו זה, ודאי קדושת א"י גרמה לו, ונמצא לפ"ז חכם של חור"ל אם יעלה לארץ ישראל, יתחכם ויעלה בחכמה פי ארבעה, על היותו צחור"ל. וזהו יובן הרמז, אעברה נא ואחלה את הארץ הטובה, אעברה צהפוך אחוזן ארבעה, ר"ל אהיה ארבעה, כאשר אכלה את הארץ הטובה היא ארץ ישראל: